

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.*  
*Ефективна економіка. 2024. № 5.*

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.5.14>**

**УДК 657.37 : 330.34**

*О. О. Солодовнік,*

*д. е. н., професор кафедри фінансів, обліку та безпеки бізнесу, Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова*

*ORCID ID: <https://orcid.org/000-0002-0636-533X>*

*Є. В. Гавриличенко,*

*к. е. н., доцент кафедри фінансів, обліку та безпеки бізнесу, Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова*

*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4130-0507>*

## **НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ЗМІСТ, СТАНДАРТИ І СВІТОВІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ**

*O. Solodovnik,*

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance, Accounting and Business Security, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

*I. Gavrylychenko,*

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Business Security, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

## **NON-FINANCIAL REPORTING OF THE ENTERPRISE: CONTENT, STANDARDS, AND GLOBAL DEVELOPMENT TRENDS**

*В умовах посилення уваги до екологічних, соціальних та інших нефінансових факторів, які мають важливе значення для довгострокової життєздатності та успіху бізнесу, зростають вимоги стейкхолдерів до*

нефінансової інформації про різні аспекти діяльності підприємства. Стаття присвячена дослідженню сутності та особливостей нефінансової інформації й звітності підприємства, аналізу існуючих регламентуючих рамок, стандартів та рекомендацій щодо складання нефінансової звітності, а також визначенню ключових світових трендів щодо розвитку нефінансового звітування. У статті досліджено сутність нефінансової інформації, яка надається підприємством стейкхолдерам, визначені її сутнісні характеристики. На підставі проведеного аналізу уточнено визначення поняття «нефінансова інформація» та виділено три групи причин, що обумовлюють необхідність надання стейкхолдерам такої інформації. Визначено, що за останні десять років спостерігається стрімкий розвиток систем нефінансового звітування й наразі триває активна фаза формування його методичної бази, в результаті чого міжнародними ініціативами і провідними професійними організаціями розробляються різноманітні рекомендації щодо підготовки нефінансових звітів. У статті систематизовано та охарактеризовано існуючі ключові міжнародні рамки, стандарти та рекомендації щодо складання нефінансової звітності. Привертається увага до чотирьох основних сучасних світових трендів у сфері нефінансового звітування: запровадження та розвиток обов'язкового нефінансового звітування підприємств; розширення кола підприємств, що складають нефінансову звітність; стандартизація нефінансової звітності; фокусування нефінансових звітів на концепті сталого розвитку. Результати аналізу актуальних тенденцій і трендів розвитку нефінансової звітності демонструють неминучість трансформації поглядів на звітування про діяльність підприємств в цілому та надають орієнтири до реформування корпоративної звітності з урахуванням процесу реалізації Цілей Сталого Розвитку. Стаття дає можливість заповнити пробіли у дослідженнях про нефінансову інформацію та нефінансове звітування, основні її висновки надають дослідникам можливість розширити свої знання в цій галузі.

*In the context of increased attention to environmental, social, and other non-financial factors that are vital for the long-term viability and success of the business, the requirements of stakeholders for non-financial information on*

various aspects of the company's activities are growing. The article is devoted to the study of the essence and features of non-financial information and reporting of enterprise, analysis of the existing regulatory framework, standards, and recommendations for the non-financial reporting preparation, as well as identification of key global trends in the non-financial reporting development. The article examines the essence of non-financial information, which is provided by the enterprise to stakeholders, and defines its essential characteristics. Based on the analysis, the definition of the concept of «non-financial information» has been clarified and three groups of reasons have been allocated that necessitate the provision of such information to stakeholders. It is determined that over the past ten years there has been a rapid development of non-financial reporting systems and the active phase of formation of its methodological framework is currently underway, because of which international initiatives and leading professional organizations are developing various recommendations for the non-financial reporting. The article systematizes and characterizes the existing key international frameworks, standards, and recommendations for the non-financial reporting. Attention is drawn to four main modern global trends in the field of non-financial reporting: introduction and development of mandatory non-financial reporting of enterprises; expanding the range of enterprises that prepare non-financial statements; standardization of non-financial reporting; focusing non-financial reports on the concept of sustainable development. The results of the analysis of current tendencies and trends in the non-financial reporting development demonstrate the inevitability of the processes of transformation of views on reporting about different activities of enterprises in general and provide guidelines for reforming corporate reporting, considering the process of implementing the Sustainable Development Goals. The article provides an opportunity to fill in the gaps in research on non-financial information and non-financial reporting, its main conclusions provide researchers with the opportunity to expand their knowledge in this area.

**Ключові слова:** облік, директива, звіт про сталий розвиток, міжнародні стандарти звітності, Європейський Союз, стейкхолдери, GRI, ESG, ESRS, SASB.

**Keywords:** accounting, directive, sustainable development report, international reporting standards, European Union, stakeholders, GRI, ESG, ESRS, SASB.

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.** Протягом останніх десятиліть відбуваються кардинальні зміни у всіх секторах економіки, зумовлені четвертою промисловою революцією, зеленою трансформацією, посиленням вимог до соціальної відповідальності бізнесу, фінансіалізацією, перманентними кризами, змінами в ланцюгах постачань та іншими чинниками глобального розвитку. Ефективне функціонування підприємства в таких умовах значною мірою залежить від здатності його інформаційної системи, у тому числі бухгалтерського обліку, забезпечити користувачів своєчасною, достовірною, повною та зрозумілою інформацією для прийняття адекватних рішень.

Нові реалії зумовлюють нові потреби зацікавлених сторін в інформації, зокрема в отриманні достовірних даних про діяльність підприємства, її результативність та вплив на оточуюче середовище, перспективи, цілі, та ризики подальшого розвитку тощо. Необхідність задоволення сучасних динамічно зростаючих інформаційних потреб стейкхолдерів стимулює розвиток нефінансової звітності підприємств та вимагає адекватної адаптації внутрішньої інформаційної системи підприємства з урахуванням основних трендів формування та змістовного наповнення такої звітності.

#### ***Аналіз останніх досліджень і публікацій.***

Дослідженню тематики нефінансового звітування присвячено праці таких українських науковців, як Деліні М. [1], Дмитренко О. М., Вітер С. А. [2], Надейко М., Хілуха О. [3], Замула, І.В., Іщенко, А.О. [4], Герасименко Ю.В., Пчелянська Г.О. [5], Олійник Я. В., Кучерява М. В., Зінченко А. Г, Коритник Л. П. [6], Тимошенко К. А. [7], Мельничук М. О., Анцибор М. С. [8]. У зазначених працях автори розглядають питання сутності нефінансової інформації,

звертають увагу на важливість формування та оприлюднення нефінансової інформації для потреб стейкхолдерів, аналізують зміст та структуру нефінансової звітності, проводять аналіз змісту основних концепцій та окремих стандартів щодо складання нефінансової звітності, формують методичні рекомендації щодо наповнення і структури нефінансової звітності підприємств. Разом з тим потребують подальшого уточнення категорійний апарат у сфері нефінансового звітування, зокрема сутність та особливості нефінансової інформації, яку надають підприємства зацікавленим сторонам. Окрім цього, враховуючи стрімкий розвиток стандартизації нефінансового звітування, виникає нагальна потреба в узагальненні, систематизації та опису ключових існуючих регламентуючих документів щодо складання нефінансової звітності, а також висвітлення актуальних тенденцій і трендів у сфері нефінансового звітування з метою подальшого розвитку методичного забезпечення для адаптації внутрішньої інформаційної системи до практики нефінансового звітування про різні аспекти діяльності підприємства із врахуванням інформаційних потреб стейкхолдерів.

***Формулювання цілей статті (постановка завдання).*** Мета статті – дослідити сутність і особливості нефінансової інформації підприємства, що публікується у його звітах, та визначити основні світові тренди розвитку форм нефінансової звітності підприємств, що є теоретичним і аналітичним базисом для обґрунтування заходів щодо адаптації інформаційної системи підприємства до змін інформаційних потреб і вимог стейкхолдерів.

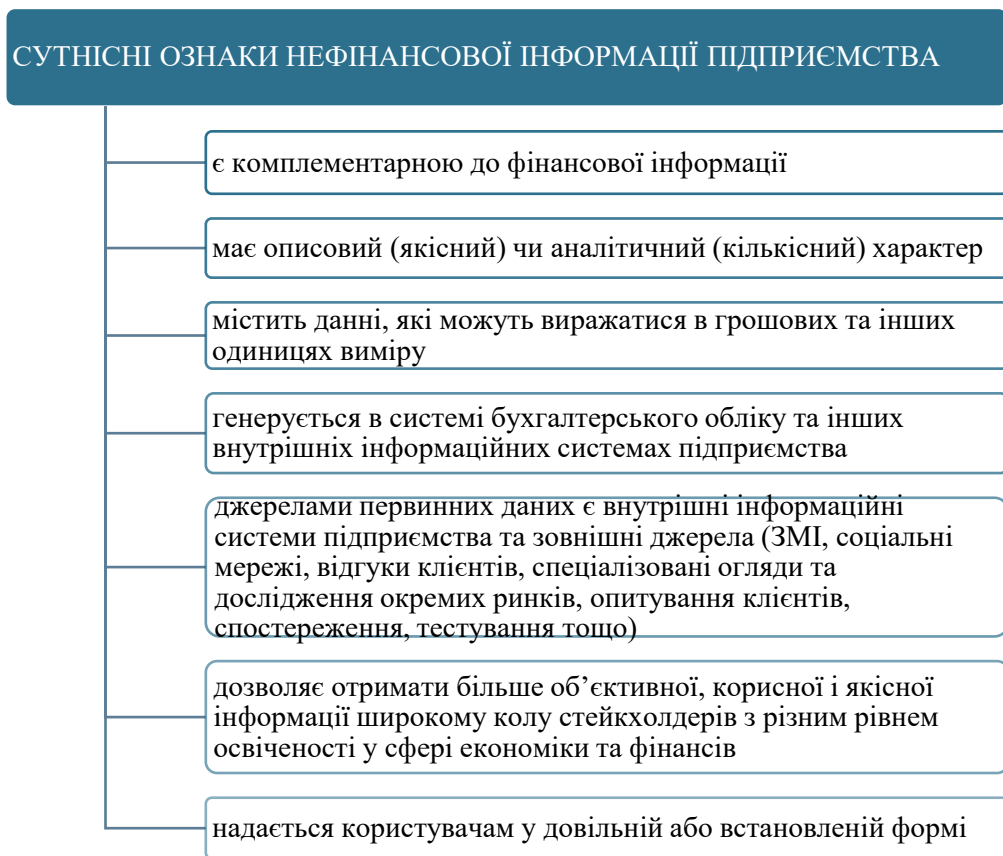
***Виклад основного матеріалу дослідження.*** В добу глобалізації істотно змінилися підходи до провадження господарської діяльності, що зумовило нові вимоги від груп впливу до підприємства щодо розкриття інформації, яка безпосередньо не представлена у фінансовій звітності та дозволяє більш повно розкрити різні аспекти його діяльності. Така інформація, що отримала назву «нефінансова інформація», за ґрунтовним дослідженням І. Таркуїніо і С.К. Посадас [9] найчастіше пов'язана з корпоративною соціальною відповідальністю (CSR), екологічними, соціальними та управлінськими (ESG) аспектами або сталим розвитком,

містить відомості про інтелектуальний капітал, стратегії, ефективність бізнесу та ризики.

Проведений аналітичний огляд літературних джерел з цієї проблематики вказує на те, що важливість і необхідність розкриття підприємством нефінансової інформації визнають і науковці, і практики. Зокрема, вчені Б. Бек-Гаїк та А. Суровец у монографії [10, с. 44] зазначають, що «публікація нефінансової інформації є надзвичайно важливою, ... має щораз більше значення внаслідок переходу до економіки, заснованої на знаннях, глобалізації та загострення конкуренції». Експерти консалтингової компанії PricewaterhouseCoopers Int. Ltd у дослідженні кращих практик щодо управління нефінансовою інформацією вказують на те, що нефінансова інформація необхідна компаніям для завоювання довіри суспільства, відповідаючи на його очікування та вимоги, а також для спілкування з інвесторами та іншими зацікавленими сторонами щодо створення середньотривалої довгострокової вартості [11]. Згідно із звітом Європейської Комісії щодо впливу Директиви 2014/95/ЄС «Про розкриття нефінансової та диверсифікованої інформації окремими великими компаніями і групами» [12, с. 113] (у дослідженні взяли участь 1956 великих компаній ЄС) дві третини опитаних компаній зазначили, що обов'язок публікувати нефінансовий звіт сприяв змінам внутрішньої практики та процедур. Такі зміни призвели до більшої інтеграції нефінансових ризиків, кращої координації та співпраці між відділами та збільшення профілю нефінансової звітності.

Разом із тим, у ході вивчення публікацій за даною тематикою встановлено, що на сьогодні не має єдиного розуміння сутності поняття «нефінансова інформація». Критичний аналіз підходів різних авторів до визначення даного поняття, представлених у [2, 9, 10, 13-15] та інших джерелах, дав змогу виокремити сутнісні характеристики нефінансової інформації (рис. 1) та визначити її як будь-яку інформацію описового чи аналітичного характеру в грошовому та інших вимірниках, що генерується в системі бухгалтерського обліку та інших внутрішніх інформаційних системах підприємства й публікується поза фінансовою звітністю

підприємства для більш повного розкриття різних аспектів його діяльності відповідно до інформаційних потреб стейкхолдерів.



**Рисунок 1. Сутнісні характеристики нефінансової інформації, що надається підприємством стейкхолдерам**

*Джерело: авторська розробка*

Необхідність надання стейкхолдерам нефінансової інформації зумовлена багатьма причинами, які можна звести до трьох основних груп:

1) маркетингово-іміджеві (інформаційні), що становлять елемент інформаційної політики підприємства [15, с. 10];

2) фінансові, пов'язані з отриманням кращого доступу до фінансування, залученням інвесторів та ділових партнерів;

3) правові, зумовлені вимогами законодавства щодо обов'язкового інформування про вплив діяльності й продукції підприємства на суспільство та природне середовище.

Нефінансова інформація повідомляється зацікавленим особам усно або письмово, у паперовій або електронній формі. При цьому, «зручність

використання інформації вимагає її зведення в окрему публікацію – нефінансовий звіт, ... лише окремий звіт дозволяє споживати таку інформацію у зведеному вигляді, зіставляти інформацію з іншими компаніями та аналізувати внутрішню динаміку» [16, с. 11].

Такі нефінансові звіти формуються підприємством у довільній або встановленій формі, оприлюднюються добровільно чи обов'язково і, на відміну від фінансової звітності, спрямовані на задоволення інформаційних запитів більшої аудиторії користувачів з різним рівнем освіченості у сфері економіки та фінансів, концентруються на описі взаємодії підприємства з оточуючим середовищем, вимірюванні досягнень і прогресу у вирішенні економічних, соціальних та екологічних питань, визначенні цілей, політик, можливостей та ризиків.

За дослідженням [17] більшість великих компаній у світі й в Україні вже перейшли на щорічний режим підготовки нефінансових звітів згідно з рекомендаціями міжнародних ініціатив. Загальну характеристику ключових міжнародних рамок, стандартів та рекомендацій щодо складання нефінансової звітності наведено у таблиці 1.

**Таблиця 1. Ключові міжнародні рамки, стандарти та рекомендації щодо складання нефінансової звітності**

| Назва<br>рамок/стандарту/рекомендації,<br>Інституція                                                                                                                                                                                   | Характеристика                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Цілі сталого розвитку ООН (United Nation Sustainable Development Goals, SDGs),</b><br>Організація Об'єднаних Націй (The United Nation)                                                                                              | 17 Цілей сталого розвитку ООН взаємодоповнюють одна одну (дії в одній сфері впливають на результати в інших), тому в розвитку мають бути збалансовані соціальна, економічна та екологічна стійкість; є орієнтирами для визначення пріоритетних напрямів і цільових показників у стратегічному плануванні розвитку на всіх рівнях.                                                                                                                                                     |
| <b>Керівні принципи ОЕСР для багатонаціональних підприємств (Guidelines OECD for Multinational Enterprises),</b><br>Організація економічного співробітництва і розвитку (Organisation for Economic Co-Operation and Development, OECD) | Інструкції, які не є стандартом звітності, але стосуються відповідальної ділової поведінки багатонаціональних підприємств. Зокрема, зазначено, що підприємства повинні дотримуватися національного законодавства, принципів сталого розвитку та соціальної відповідальності в таких сферах, як: розкриття інформації; права людини; зайнятість і виробничі відносини; природне середовище; боротьба з корупцією; інтереси споживачів; наука і технології; конкуренція; оподаткування. |

| Назва<br>рамок/стандарту/рекомендації,<br>Інституція                                                                                                                                                      | Характеристика                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Стандарти Глобальної ініціативи звітності (Global Reporting Standards, GRI Standards),</b><br>Глобальна ініціатива звітності (The Global Reporting Initiative, GRI)                                    | Одна з найпопулярніших систем нефінансової звітності, що включає понад 80 кількісних і якісних показників, які згруповані у розділах: стратегія та аналіз; опис організації; параметри звітності; управління, зобов'язання та взаємодія з групами впливу; економічні показники; екологічні показники; організація праці і гідна робота; права людини; суспільство; відповідальність за продукцію. Межі звітності визначаються відповідно до принципу суттєвості. GRI є орієнтовною структурою, а не обов'язковим законодавством. На європейському рівні четверта редакція GRI G4 вважається найкращим еталоном.                                                                                                                                                     |
| <b>Європейські стандарти звітності про сталий розвиток (European Sustainability Reporting Standards, ESRS),</b><br>Європейська Комісія (European Commission)                                              | Визначають інформацію, яку компанія повинна розкривати про свій суттєвий вплив, ризики та можливості щодо екологічних, соціальних питань та питань стійкості управління. Інформація, що розкривається підприємством, дає змогу користувачам зрозуміти його суттєвий вплив на людей і навколишнє середовище, а також суттєвий вплив питань сталого розвитку на розвиток, результативність і становище підприємства.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>Стандарти SASB (SASB Standards),</b><br>Рада зі стандартів бухгалтерського обліку сталого розвитку (Sustainability Accounting Standards Board, SASB)                                                   | Призначені для розкриття компаніями інформації щодо сталого розвитку своїм інвесторам, розроблені для 77 галузей. Стандарти визначають ризики та можливості, пов'язані зі сталим розвитком, які, найімовірніше, вплинуть на грошові потоки суб'єкта господарювання, доступ до фінансування та вартість капіталу в короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі, а також інші теми та показники, які є корисними для інвесторів.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Міжнародна система інтегрованої звітності (The International Integrated Reporting Framework, IIRF),</b><br>Міжнародна рада з інтегрованої звітності (International Integrated Reporting Council, IIRC) | Реалізує інтегрований підхід для надання цілісного уявлення про ефективність організації та її різних видів діяльності, зокрема це повідомлення про стратегію компанії, корпоративне управління, досягнуті результати господарської діяльності та перспективи розвитку в контексті зовнішнього середовища, елементи якого призначені для створення вартості в короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі. Концептуальною основою IR є інформування про вартість. Структура звітів складається з 7 елементів: профіль організації та зовнішнього середовища, корпоративне управління, бізнес-модель організації, шанси та загрози, стратегія та розподіл ресурсів, реалізація заходів/досягнень, зведення результатів (майбутні перспективи). |
| <b>Керівництво проєкту розкриття інформації про викиди вуглецю (CDP Guidance),</b><br>Проєкт розкриття інформації про вуглець (The Carbon Disclosure Project, CDP)                                        | Містить показники, згруповані в 4 програми: зміна клімату, використання води, вирубка лісів і ланцюги поставок. Компанії можуть розкривати інформацію через CDP у відповідь на офіційний запит на розкриття від органу влади або добровільно. CDP застосовує принципи розрахунку викидів, визначені корпоративним стандартом Протоколу парникових газів (GHG Protocol).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |

| Назва<br>рамки/стандарту/рекомендації,<br>Інституція                                                                                                                                                                                                                                            | Характеристика                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Рамкова структура CDSB для звітування екологічної та соціальної інформації (CDSB Framework for reporting environmental &amp; social information),</b><br>Рада зі стандартів розкриття інформації про клімат (The Climate Disclosure Standards Board, CDSB)                                   | Визначає підхід до розкриття екологічної та соціальної інформації в основних звітах, зокрема інформацію про організацію, що звітує: залежність природного, людського та соціального капіталу; екологічні та соціальні результати; екологічні та соціальні ризики та можливості; екологічна та соціальна політика, стратегії та цілі; ефективність щодо екологічних і соціальних цілей. CDSB розроблено такі рамки: Основні види діяльності та бізнес-модель організації; Основні ринки та юрисдикції, в яких працює організація; Опис ланцюга постачання організації; Інші ключові правові, кадрові та результативні показники. |
| <b>Тристороння декларація принципів, що стосуються багатонаціональних підприємств і соціальної політики МОП (ILO Tripartite Declaration of principles concerning multinational enterprises and social policy),</b><br>Міжнародна організація праці (The International Labour Organization, ILO) | Положення Декларації ґрунтуються на міжнародних конвенціях і рекомендаціях, адресатами є міжнародні корпорації, уряди, організації роботодавців і працівників. Декларація містить рекомендації в таких сферах як: працевлаштування, розвиток, умови праці та життя, а також відносини між роботодавцем і найманими працівниками.                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Стандарт ISO 26000 – «Керівництво з соціальної відповідальності» (ISO 26000 – Social Responsibility Guidance Standard),</b><br>Міжнародний комітет стандартизації (The International Organization for Standardization, ISO)                                                                  | Міжнародний стандарт, в якому викладені методологічні принципи, проте він не призначений для сертифікації. ISO 26000 є своєрідним посібником з корпоративної соціальної відповідальності, який містить, серед іншого, описи різних аспектів соціальної відповідальності та приклади бажаних дій у 7 сферах: організаційне управління; права людини; стажування на виробництві; природне середовище; чесна практика роботи; питання споживання; соціальне залучення та розвиток місцевої громади.                                                                                                                                |

Джерело: сформовано на основі [10, 18-28]

Нефінансове звітування підприємств було започатковане в останній чверті XX століття, а протягом останніх 10 років спостерігається його інтенсивний розвиток, щодо якого можна виділити чотири основні тренди.

**1. Запровадження та розвиток обов'язкового нефінансового звітування підприємств.** Тривалий час від започаткування нефінансова звітність складалася і публікувалася підприємствами переважно добровільно, в довільній формі та без офіційного підтвердження даних, що зумовлювало її обмежене застосування та ускладнювало верифікацію, аналіз і порівняння.

Натомість, у 2014 році в країнах ЄС Директивою 2014/95/ЄС «Про розкриття нефінансової та диверсифікованої інформації окремими великими компаніями і групами» (далі NFRD) було запроваджено обов'язкове нефінансове звітування. Втім, як зазначається у звіті [29] «швидко виявилось, що положення директиви недостатні (зобов'язання щодо звітності охоплювало надто малу групу підприємств, положення директиви були на високому рівні загальності та не містили показників, зовнішня перевірка звітів не вимагалася). Всупереч очікуванням ринку, публікація NFRD суттєво не вплинула не лише на кількість опублікованих звітів, а й на якість оприлюднених даних». Для покращення ситуації 14 рудня 2022 р. Європарламентом та Радою ЄС було прийнято Директиву 2022/2464 «Щодо корпоративної звітності про сталий розвиток» (далі CSRD), якою: розширено коло підприємств та зміст інформації; запроваджено Європейські стандарти звітності щодо сталого розвитку (ESRS); визначено форму/місце нефінансової інформації у звітності підприємства; впроваджено обов'язковий аудит; передбачено оцифрування звітів у форматі XHTML з виділенням окремого розділу про сталий розвиток у форматі in-line XBRL.

У той же час, в інших країнах світу також було ініційовано процес запровадження обов'язкового нефінансового звітування, зокрема [30]: у листопаді 2021 року Управління з питань фінансової поведінки Великобританії публікує вимоги до розкриття інформації щодо сталого розвитку, а Гонконгська фондова біржа – обов'язкові вказівки щодо розкриття інформації, пов'язаної з кліматом; у грудні 2021 року Сінгапурська фондова біржа видає обов'язкові рекомендації щодо звітності про зміни клімату та проблеми різноманітності правління; у березні 2022 року Комісія з цінних паперів і бірж США оголошує проєкт щодо зобов'язання розкривати державними підприємствами інформацію про кліматичні ризики.

**2. Розширення кола підприємств, що складають нефінансову звітність.** Згідно з дослідженням European Reporting Lab, виконаним за дорученням Європейської Комісії та опублікованим у 2021 році, встановлено,

що хоча багато компаній в ЄС підпадають під дію законів і нормативних актів, пов'язаних із нефінансовою звітністю, ця кількість значно менша від усієї сукупності компаній відповідного розміру. Публічне розкриття питань сталого розвитку обмежене навіть серед великих компаній. Це пояснюється тим фактом, що багато великих компаній не підпадають під дію NFRD в ЄС [19]. Враховуючи зазначене, у новій Директиві CSRD передбачено поступове розширення кола організацій, що мають обов'язково оприлюднювати нефінансову інформацію про сталий розвиток за фінансові роки, починаючи з:

- 1.01.2024 р. - найбільші організації суспільного інтересу (наприклад, зареєстровані на біржі організації, банки та страхові компанії) та організації суспільного інтересу, які є материнськими компаніями найбільших груп;
- 1.01.2025 р. - інші великі юридичні особи та інші юридичні особи, які є материнськими компаніями великих груп;
- 1.01.2026 р. - малі та середні підприємства (мають змогу скористатися 2-річною опцією *opt out*);
- 1.01.2028 р. - окремі дочірні компанії та філії, материнська компанія яких підпадає під дію законодавства третьої країни.

Водночас, уповноваженими органами та міжнародними ініціативами створюються передумови залучення більшої кількості підприємств й до добровільного нефінансового звітування. Так, у 2022 році набули чинності китайські вказівки щодо добровільного розкриття ESG для підприємств, фондова біржа Йоганнесбурзі опублікувала вказівки щодо добровільних дій стосовно клімату та сталого розвитку [30], у 2024 році Бразилія, Коста-Ріка, Шрі-Ланка, Нігерія та Туреччина оголосили про рішення щодо запровадження Стандартів розкриття інформації про сталий розвиток МСФЗ (Стандарти ISSB), а Канада, Японія та Сінгапур проводять відповідні консультації з Міжнародною радою зі стандартів сталого розвитку (International Sustainability Standards Board, ISSB) [31].

**3. Стандартизація нефінансової звітності.** У забезпеченні розвитку нефінансової звітності підприємств важливу роль відіграють рекомендації, стандарти і правила розкриття нефінансової інформації, що розробляються міжнародними ініціативами, державними і наддержавними органами, фондовими біржами та ін. Протягом останніх двох десятиліть кількість таких настанов неухильно зростає, що стає викликом як для підприємств, котрі мають обрати одну із пропонованих систем нефінансової звітності, так і для користувачів цих звітів, які стикаються з труднощами під час аналізу, порівняння та інтерпретації відповідної нефінансової інформації. Виходом з цієї ситуації є розробка універсального документа зі стандартизації нефінансової звітності. Наразі такий документ ще не снує, проте процес уніфікації нефінансової звітності вже триває.

Зокрема, згідно із Делегованим регламентом Єврокомісії 2023/2772 від 31 липня 2023 р. [21] для компаній ЄС запроваджено перший набір із 12 універсальних стандартів звітності про сталий розвиток, а саме: ESRS 1 «Загальні вимоги», ESRS 2 «Загальні відомості», ESRS E1 «Зміна клімату», ESRS E2 «Забруднення», ESRS E3 «Водні та морські ресурси», ESRS E4 «Біорізноманіття та екосистеми», ESRS E5 «Використання ресурсів і циркулярна економіка», ESRS S1 «Власна робоча сила», ESRS S2 «Працівники в ланцюг створення вартості», ESRS S3 «Постраждалі громади», ESRS S4 «Споживачі та кінцеві користувачі», ESRS G1 «Ділова поведінка». Згодом, до 30 червня 2024 року, мають бути прийняті ESRS для окремих груп суб'єктів: спрощені стандарти для малих та середніх підприємств, зареєстрованих на біржі; стандарти з обмеженою сферою застосування для суб'єктів з третіх країн; галузеві стандарти для підприємств (наприклад, для підприємств гірничодобувної галузі).

У той же час, у липні 2023 року, Рада з фінансової стабільності (The Financial Stability Board, FSB), відзначаючи завершення створення Міжнародною радою зі стандартів сталого розвитку (ISSB) своїх стандартів розкриття інформації, пов'язаних із кліматом і загальних питань

сталого розвитку, які слугуватимуть глобальною основою для розкриття інформації про сталий розвиток, оголосила про завершення роботи Робочої групи з питань розкриття фінансової інформації, пов'язаної з кліматом (Task Force on Climate-related Financial Disclosures, TCFD). Компанії, які застосовують МСФЗ S1 «Загальні вимоги до розкриття фінансової інформації, пов'язаної зі сталим розвитком», і МСФЗ S2 «Розкриття інформації, пов'язаної з кліматом», відповідатимуть рекомендаціям TCFD, оскільки ці рекомендації повністю включені в Стандарти ISSB [32, 33].

#### ***4. Фокусування нефінансових звітів на концепті сталого розвитку.***

Дослідження міжнародних систем нефінансової звітності у контексті становлення концепції сталого розвитку, результати якого опубліковано авторами цієї статті у праці [26], показало, що до 2021 року найбільш поширені у світі системи нефінансової звітності не відображали всіх аспектів сталого розвитку у сучасному його розумінні, що ґрунтується на ідеї збалансованого розвитку у трьох аспектах (економічному, екологічному та соціальному), втілених у сформульованих ООН Цілях Сталого Розвитку (ЦСР). Проте, протягом трьох останніх років, розробники систем нефінансової звітності активізували свою діяльність щодо опрацювання нових та вдосконалення існуючих систем звітності у відповідності до зазначеної рамки ООН, зокрема:

- у квітні 2021 року Єврокомісія прийняла пропозицію щодо CSRD, яка зобов'язує компанії звітувати про соціальні та екологічні питання, у грудні 2021 року було опубліковано перший Делегований акт щодо сталих дій для перших двох екологічних ЦСР відповідно до чинної Таксономії ЄС, у грудні 2022 року – прийнято Директиву CSRD, у липні 2023 року – затверджено 12 стандартів звітності про сталий розвиток (ESRS), у квітні 2024 року Європейський парламент прийняв Директиву ЄС про належну перевірку сталого розвитку підприємств (CSDDD).

- у жовтні 2021 року Глобальна ініціатива звітності оновила Універсальні стандарти GRI, що стало найбільш значущим оновленням за

всю історію існування стандартів. Новації втілено задля забезпечення найвищого рівня прозорості впливу підприємства на економіку, навколишнє середовище та людей. Перегляд Універсальних стандартів ґрунтувався на прогностичному підході, застосування якого дозволило створити для підприємств можливість використовувати свою звітність GRI для відповіді на нові нормативні потреби в розкритті інформації згідно з директивою CSRD та планами Фонду Міжнародних стандартів фінансової звітності (The International Financial Reporting Standards Foundation, IFRS Foundation) щодо стандартів вартості підприємства [34].

- у листопаді 2021 року Фонд Міжнародних стандартів фінансової звітності оголошує про створення Ради з міжнародних стандартів сталого розвитку (ISSB), у березні 2022 року ISSB публікує загальні вимоги щодо розкриття фінансової інформації, пов'язаної зі сталим розвитком, та інформації, пов'язаної з кліматом, у червні 2023 року були випущені стандарти фінансової звітності зі сталого розвитку МСФЗ S1 та МСФЗ S2; у серпні 2022 року Фонд Міжнародних стандартів фінансової звітності погодився консолідувати Value Reporting Foundation та розвивати галузеві стандарти щодо сталого розвитку SASB [30, 35].

Разом із тим, за результатами дослідження, проведеного у 2022 році консалтинговою компанією KPMG Int. Ltd [30] (базою дослідження стали 5800 компаній із 58 країн світу), встановлено, що спостерігається тенденція до зростання кількості підприємств, які звітують про політику сталого розвитку. Дослідження також показує, що у 2022 році 79% вибірки публікувати нефінансову звітність, у той час як десять років тому цей показник був на рівні 64%. Лідирує у світовому рейтингу Азіатсько-Тихоокеанський регіон, у т. ч. в країнах Японія та Сінгапур така звітність становить 100%.

***Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.***  
Результати досліджень теорії і практики нефінансового звітування показують, що на сьогодні спостерігається неоднозначність у трактуванні

сутності поняття «нефінансова інформація», тому в статті уточнено його сутнісні характеристики та визначено як будь-яку інформацію описового чи аналітичного характеру в грошовому та інших вимірниках, що генерується в системі бухгалтерського обліку та інших внутрішніх інформаційних системах підприємства й публікується поза фінансовою звітністю підприємства для більш повного розкриття різних аспектів його діяльності відповідно до інформаційних потреб стейкхолдерів.

Встановлено, що за останнє десятиліття попит на нефінансову інформацію підприємств та її прозорість досягає історичних висот, що зумовлено маркетингово-іміджевими, фінансовими та правовими причинами. Отже, і нефінансова звітність підприємств набуває особливого значення та продовжує змінюватися у всьому світі. У відповідь на такі зміни активізуються процеси стандартизації та гармонізації практики нефінансового звітування, зокрема міжнародні ініціативи та провідні професійні організації наразі розробляють обов'язкові та добровільні стандарти, які мають допомогти підприємствам розкривати інформацію про сталий розвиток та підвищувати її прозорість. Проте і надалі відмічається відсутність єдиного загальновизнаного стандарту розкриття нефінансової інформації, що призводить до браку послідовності та порівнянності показників нефінансової звітності.

Дослідження також показують, що на сьогодні прослідковується чотири основні тренди у розвитку нефінансового звітування, які пов'язані з розвитком обов'язкового нефінансового звітування для більш широкого кола підприємств, збільшенням кількості рекомендацій, стандартів і правил розкриття нефінансової інформації, а також зростанням ролі забезпечення підприємствами цілей сталого розвитку. Визначені у статті тренди демонструють незворотність трансформації поглядів на звітування про діяльність підприємств в цілому та надають орієнтири до реформування корпоративної звітності з урахуванням процесу реалізації Цілей Сталого Розвитку, а також є базисом для обґрунтування заходів щодо адаптації

інформаційної системи підприємства до змін інформаційних потреб і вимог стейкхолдерів.

Перспективами наступних досліджень є подальший розвиток теоретико-методичних основ щодо розробки стандартів складання і контролю нефінансової звітності підприємств, зокрема галузевих стандартів звітності про сталий розвиток підприємства.

### Література

1. Деліні М. Особливості процесу формування нефінансової звітності в Україні. *Економіка в умовах сучасних трансформацій*. 2022, № 1. С. 141-159. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2022.01.141>.
2. Дмитренко О. М., Вітер С. А. Обліково-аналітичні аспекти формування нефінансової звітності українськими компаніями. *Облік і фінанси*. 2020. № 2 (88). С. 18-28. URL: <https://tinyurl.com/2ckwx7po>
3. Надейко М., Хілуха О. Нефінансова звітність як інструмент управління соціальною відповідальністю. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2020. Випуск 59. С. 88-98. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2020.59.0.5909>.
4. Замула, І.В.; Іщенко, А.О. Нефінансова звітність аграрних підприємств України. *Економіка, управління та адміністрування*. 2021. № 2 (96). С. 54-60. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/7901>
5. Герасименко Ю.В., Пчелянська Г.О. Нефінансова звітність підприємств як стратегічний інструмент налагодження маркетингу партнерських відносин. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*. 2020. № 4(56). С. 33-40. URL: <https://tinyurl.com/28cbmhnr>
6. Олійник Я. В., Кучерява М. В., Зінченко А. Г, Коритник Л. П. Практика нефінансової звітності підприємств добувної галузі України. *Облік і оподаткування*. Наукові праці НДФІ. 2020. № 4 (93). С. 95-105. DOI: <https://doi.org/10.33763/npndfi2020.04.095>.
7. Тимошенко К. А. Аудит нефінансової звітності. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 2. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.2.10>.

8. Мельничук М. О., Анцибор М. С. Звітні дані в системі управлінських рішень на підприємстві: фінансова та нефінансова звітність. *Економічний простір*. 2020. № 160. С. 118-123. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/160-22>
9. Tarquinio I., Posadas S.C. Exploring the term “non-financial information”: an academics’ view. *Meditari Accountancy Research*. 2012. DOI: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-11-2019-0602>
10. Bek-Gaik B., Surowiec A. Informacje nifinansowe w sprawozdawczości organizacji. Warszawa : CeDeWu, 2022. 172 s.
11. PwC Japan Group: Management of non-financial information: Corporate value creation insights from advanced case studies. URL: <https://tinyurl.com/28anffmr>
12. European Commission: Study on the non-financial reporting directive. URL: <https://tinyurl.com/2c42xwgm>
13. Гоголь Т., Колоток В. Розкриття нефінансової інформації в звітності підприємств малого бізнесу. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 1(21). С. 174-182. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/211423>
14. Мисака Г. Ю., Дерун І. А. Теорія легітимності в формуванні інституційно-правових засад системи нефінансової звітності підприємств. *Соціальна економіка*. 2021. Випуск 61. С. 60-71. DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2021-61-06>
15. Lament M. Raportowanie niefinansowe a wyniki finansowe zakładów ubezpieczeń. Warszawa : CeDeWu, 2019. 349 s.
16. Воробей В., Журовська І. Нефінансова звітність: інструмент соціально відповідального бізнесу. К.: ТОВ «Інжиніринг», 2010. 78 с.
17. Ловінська Л. Г., Бондар Т. А. Нефінансова звітність як основа інформаційного забезпечення моніторингу досягнення цілей сталого розвитку. *Фінанси України*. 2019. № 11. С. 20-30.
18. Christophe Bourgoïn. Non-financial reporting: responsible, far-sighted management. URL: <https://tinyurl.com/2af4zwzn>

19. European Financial Reporting Advisory Group: Current Non-Financial Reporting Formats and Practices. URL: <https://tinyurl.com/ys4phzzd>
20. SASB Standards: SASB Standards connect business and investors on the financial effects of sustainability. URL: <https://sasb.ifrs.org/about/>
21. Commission Delegated Regulation (EU) 2023/2772 of 31.7.2023 supplementing Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council as regards sustainability reporting standards. *Official Journal of the European Union*. URL: <https://tinyurl.com/ylqzregf>
22. Task Force on Climate-related Financial Disclosures: TCFD Recommendations. URL: <https://www.fsb-tcf.org/recommendations/>
23. CDP: Guidance & questionnaires. URL: <https://www.cdp.net/en/guidance>
24. Raportowanie Niefinansowe. Poradnik dla Raportujących. *Ministerstwo Rozwoju*. 2017. URL: <https://tinyurl.com/27o9aoxe>
25. Climate Disclosure Standards Board: CDSB Framework. URL: <https://www.cdsb.net/what-we-do/reporting-frameworks>
26. Solodovnik, O., Gavrylychenko, Ie. International non-financial reporting systems from the perspective of establishing the sustainable development concept. *Development Management*. 2021. № 19(3). С. 8-15. DOI: [https://doi.org/10.57111/devt.19\(3\).2021.8-15](https://doi.org/10.57111/devt.19(3).2021.8-15).
27. United Nations Development Programme: ЦСР У Дії. URL: <https://tinyurl.com/2c3elm6a>
28. Солодовнік О. О. Інституційні засади та досвід запровадження нефінансового звітування компаній в Європейському Союзі. Інфраструктура ринку. 2023. № 71. С. 265-270. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure71-46>
29. Raport SGH i Forum Ekonomicznego 2023. URL: <https://www.forum-ekonomiczne.pl/raport-sgh/>
30. KPMG w Polsce: Badanie raportowania zrównoważonego rozwoju. <https://tinyurl.com/233w8oms>
31. IFRS: Progress towards adoption of ISSB Standards as jurisdictions consult. URL: <https://tinyurl.com/28dlkrs3>

32. Financial Stability Board: FSB Plenary meets in Frankfurt. URL: <https://www.fsb.org/2023/07/fsb-plenary-meets-in-frankfurt/>
33. IFRS: ISSB and TCFD. URL: <https://www.ifrs.org/sustainability/tcfd/>
34. Global Reporting Initiative: Universal Standards. Setting a new global benchmark for sustainability reporting. URL: <https://tinyurl.com/29zu892c>
35. IFRS: SASB Standards projects. URL: <https://www.ifrs.org/projects/sasb-standards-projects/>

### **References**

1. Dielini, M. (2022), “Peculiarities of the process of non-financial reporting formation in Ukraine”, *Ekonomika v umovakh suchasnykh transformatsij*, vol. 1, pp. 141-159. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2022.01.141>.
2. Dmytrenko, O.M. and Viter, S.A. (2020), “Accounting & analytical aspects of non-financial reporting formation by Ukrainian companies”, *Oblik i finansy*, vol. 2 (88), pp. 18-28, available at: <https://tinyurl.com/2ckwx7po> (Accessed 05 May 2024).
3. Nadejko, M. and Khilukha, O. (2020), “Non-financial reporting as a tool of social responsibility management”, *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya ekonomichna*, vol. 59, pp. 88-98. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2020.59.0.5909>.
4. Zamula, I.V. and Ischenko, A.O (2021), “Non-financial reporting of agricultural enterprises of Ukraine”, *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, vol. 2 (96), pp. 54-60, available at: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/7901> (Accessed 05 May 2024).
5. Herasymenko, Yu.V. and Pchelians'ka, H.O (2020), “Non-financial reporting of enterprises as a strategic tool for establishing marketing partnerships”, *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*, vol. 4(56), pp. 33-40, available at: <https://tinyurl.com/28cbmhnr> (Accessed 05 May 2024).
6. Oliynyk, Ya.V. Kucheriava, M.V. Zinchenko, A.H and Korytnyk, L.P. (2020), “Practice of non-financial reporting of enterprises of the extractive industry

of Ukraine”, Naukovi pratsi NDFI, vol. 4 (93), pp. 95-105. DOI: <https://doi.org/10.33763/npndfi2020.04.095>.

7. Tymoshenko, K.A. (2023), “Audit of non-financial reporting”, *Ekonomika. Finansy. Pravo*, vol. 2. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.2.10>.

8. Mel'nychuk, M.O. and Antsybor, M.S. (2020), “Reporting data in system of management decisions at enterprise: financial and non-financial reporting”, *Ekonomichnyj prostir*, vol. 160, pp. 118-123. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/160-22>.

9. Tarquinio, I. and Posadas, S.C. (2012), “Exploring the term “non-financial information”: an academics' view”, *Meditari Accountancy Research*. DOI: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-11-2019-0602>.

10. Bek-Gaik, B. and Surowiec, A. (2022), *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości organizacji [Non-financial information in the organization's reporting]*, CeDeWu, Warszawa, Poland.

11. PwC Japan Group (2021), “Management of non-financial information: Corporate value creation insights from advanced case studies”, available at: <https://tinyurl.com/28anffmr> (Accessed 05 May 2024).

12. European Commission (2019), “Study on the non-financial reporting directive”, available at: <https://tinyurl.com/2c42xwgm> (Accessed 05 May 2024).

13. Hohol', T. and Kolotok, V. (2020), “Disclosure of non-financial information for reporting purposes of small business enterprises”, *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 1(21), pp. 174-182, available at: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/211423> (Accessed 05 May 2024).

14. Mysaka, H.Yu. and Derun I.A. (2021), “Legitimacy theory in the formation of the institutional and legal basis of the companies' non-financial reporting system”, *Sotsial'na ekonomika*, vol. 61, pp. 60-71. DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2021-61-06>.

15. Lament, M. (2019), *Raportowanie niefinansowe a wyniki finansowe zakładów ubezpieczeń [Non-financial reporting and the financial results of insurance companies]*, CeDeWu, Warszawa, Poland.

16. Vorobej, V. and Zhurovs'ka, I. (2010), Nefinansova zvitnist': instrument sotsial'no vidpovidal'noho biznesu [Non-financial reporting: a tool of socially responsible business], TOV «Inzhynirynh», Kyiv, Ukraine.
17. Lovins'ka, L.H. and Bondar, T.A. (2019), “Non-financial reporting as the basis of information support for monitoring the achievement of sustainable development goals”, *Finansy Ukrainy*, vol. 11, pp. 20-30.
18. Bourgoin, C. (2023), “Non-financial reporting: responsible, far-sighted management”, available at: <https://tinyurl.com/2af4zwzn> (Accessed 05 May 2024).
19. European Financial Reporting Advisory Group (2021), “Current Non-Financial Reporting Formats and Practices”, available at: <https://tinyurl.com/ys4phzzd> (Accessed 05 May 2024).
20. SASB Standards (2022), “SASB Standards connect business and investors on the financial effects of sustainability”, available at: <https://sasb.ifrs.org/about/> (Accessed 05 May 2024).
21. Official Journal of the European Union, (2023), “Commission Delegated Regulation (EU) 2023/2772 of 31.7.2023 supplementing Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council as regards sustainability reporting standards”, available at: <https://tinyurl.com/ylqzregf> (Accessed 05 May 2024).
22. Task Force on Climate-related Financial Disclosures (2023), “TCFD Recommendations”, available at: <https://www.fsb-tcfd.org/recommendations/> (Accessed 05 May 2024).
23. CDP (2023), “Guidance & questionnaires”, available at: <https://www.cdp.net/en/guidance> (Accessed 05 May 2024).
24. Ministry of Development (2017), “Non-Financial Reporting. Guide for Reporters”, available at: <https://tinyurl.com/27o9aoxe> (Accessed 05 May 2024).
25. Climate Disclosure Standards Board (2022), “CDSB Framework”, available at: <https://www.cdsb.net/what-we-do/reporting-frameworks> (Accessed 05 May 2024).

26. Solodovnik, O. and Gavrylychenko, Ie. (2021), "International non-financial reporting systems from the perspective of establishing the sustainable development concept", *Development Management*, vol. 19(3), pp. 8-15. DOI: [https://doi.org/10.57111/devt.19\(3\).2021.8-15](https://doi.org/10.57111/devt.19(3).2021.8-15).
27. United Nations Development Programme (2015), "What are the Sustainable Development Goals?", available at: <https://tinyurl.com/2c3elm6a> (Accessed 05 May 2024).
28. Solodovnik O.O. (2023), "Institutional framework and experience of implementing non-financial reporting of companies in the European Union", *Infrastruktura rynku*, vol. 71, pp. 265-270. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct71-46>.
29. Forum Ekonomiczne (2023), "Report of the Warsaw School of Economics and the Economic Forum", available at: <https://www.forum-ekonomiczne.pl/raport-sgh/> (Accessed 05 May 2024).
30. KPMG (2023), "Sustainability reporting study", available at: <https://tinyurl.com/233w8oms> (Accessed 05 May 2024).
31. IFRS (2024), "Progress towards adoption of ISSB Standards as jurisdictions consult", available at: <https://tinyurl.com/28dlkrs3> (Accessed 05 May 2024).
32. Financial Stability Board (2023), "FSB Plenary meets in Frankfurt", available at: <https://www.fsb.org/2023/07/fsb-plenary-meets-in-frankfurt/> (Accessed 05 May 2024).
33. IFRS (2024), "ISSB and TCFD", available at: <https://www.ifrs.org/sustainability/tcfd/> (Accessed 05 May 2024).
34. Global Reporting Initiative (2023), "Universal Standards. Setting a new global benchmark for sustainability reporting", available at: <https://tinyurl.com/29zu892c> (Accessed 05 May 2024).
35. IFRS (2022), "SASB Standards projects", available at: <https://www.ifrs.org/projects/sasb-standards-projects/> (Accessed 05 May 2024).

*Стаття надійшла до редакції 14.05.2024 р.*